

Manifest *Globalni gospodarski etos*. Posledice za svetovno gospodarstvo

Predgovor

Če naj globalizacija gospodarstva vodi k splošnemu in trajnemu blagostanju, so vsi, ki jih gospodarska dejavnost zadeva ali so soudeleženi v njej, odvisni od trgovinske izmenjave in sodelovanja, ki temeljita na vrednotah. To je eden izmed temeljnih naukov krize na svetovnem finančnem in gospodarskem trgu.

S pravično trgovino in sodelovanjem bomo dosegli trajnostne družbene cilje le, če bo prizadevanje vseh za doseg zakonitih lastnih interesov in blagostanja vpeto v splošno sprejete svetovne etične okvire. Tak dogovor o splošno sprejetih normah gospodarskega delovanja in odločanja - o etosu poslovanja - je še v povojih.

Svetovni gospodarski etos, torej skupne temeljne predstave o tem, kaj je prav, pravično in pošteno, je zasnovan na moralnih načelih in vrednotah, ki so od nekdanje skupne vsem kulturam in jih potrjujejo skupne praktične izkušnje.

Vsi ljudje v različnih vlogah (kot podjetniki, vlagatelji, upniki, delavci, potrošniki in člani različnih interesnih združenj) v vseh državah sveta, skupaj s političnimi ustanovami ter z mednarodnimi organizacijami nosimo temeljno odgovornost za oblikovanje in uresničevanje tovrstnega globalnega gospodarskega etosa.

Zato podpisani podpiramo naslednji manifest.

Izjava za svetovni gospodarski etos

V tej izjavi so opredeljena temeljna načela in vrednote svetovnega gospodarstva, kot izhajajo iz *Izjave o svetovnem etosu Sveta parlamenta svetovnih verstev* (Chicago, 1993). Načela te *Izjave* podpirajo vsi ljudi z etičnimi prepričanji, utemeljenimi na veri ali ne. Podpisniki se obvezujejo, da bodo sledili duhu te Izjave v svojih vsakdanjih gospodarskih odločitvah, ravnanju in obnašanju. Izjava za svetovni gospodarski etos resno jemlje zakonitosti trga in konkurence, vendar jih želi v blagor vseh postaviti na etične temelje.

Prav izkustvo sedanje krize celotnega gospodarskega sistema krepi potrebo po mednarodno sprejetih etičnih načelih in moralnih normah, ki so nujne, da bi vdihnile življenje našemu vsakdanjemu poslovanju.

1. Načelo človeškosti

Etični referenčni okvir: Razlike med kulturnimi izročili ne smejo biti ovira za dejavno prizadevanje za spoštovanje, zaščito in izpolnjevanje človekovih pravic. Vsak človek, ne glede na starost, spol, raso, barvo kože, telesne ali duhovne sposobnosti, jezik, vero, politični nazor, narodnostni ali socialni izvor, ima neodtujljivo in nedotakljivo dostojanstvo. Vsi, tako posamezniki kot država, smo dolžni spoštovati in ščititi to dostojanstvo. V gospodarstvu, politiki in medijih, v raziskovalnih inštitutih in industrijskih družbah mora biti človek vedno nosilec pravic, cilj ni nikoli zgolj sredstvo; nikoli ne sme postati predmet trgovanja in industrializacije.

Temeljno načelo zelenega svetovnega gospodarskega etosa je človečnost. Ta naj bo etično merilo vsega gospodarskega ravnanja. Udejanja se v smernicah poslovanja, tako da ustvarja dodano vrednost in je usmerjeno k vrednotam za skupno dobro.

1. člen

Etični cilj in hkrati družbeni pogoj za trajnostno gospodarsko delovanje je ustvariti temeljni okvir za trajnostno zadovoljitev osnovnih človekovih potreb, da bi ljudje lahko dostojno živeli. Zato mora biti osnovno vodilo gospodarskih odločitev, da podpirajo oblikovanje in razvoj tistih posameznikovih sposobnosti in znanj, ki so nujni za resničen človeški razvoj posameznika ter uspešno sobivanje skupnosti.

2. člen

Človeškost cveti samo v kulturi spoštovanja posameznika. Dostojanstvo in samospoštovanje vseh ljudi, naj so to predstojniki, sodelavci, poslovni partnerji, stranke ali drugi nosilci interesov, sta nedotakljiva. Z ljudmi ne smemo nikoli slabo ravnati, ne na osebni ravni ne s tem, da bi delali pod nečastnimi poslovnimi in delovnimi pogoji. Izkoriščanje in izrabljanje odvisnosti in samovoljno razlikovanje ljudi nista združljiva z načelom človeškosti.

3. člen

Podpirati dobro in se izogibati zla je človekova dolžnost, ki jo moramo kot moralno merilo uporabljati tudi pri gospodarskih odločitvah in delovanju. Upravičeno je zasledovati lastne interese, toda iskanje lastne koristi na

račun oškodovanja partnerja, torej z neetičnimi sredstvi, je nezdržljivo s trajnostnim gospodarskim delovanjem v obojstransko korist.

4. člen

Kar nočeš, da bi drugi storili tebi, tega tudi ti ne stori drugim. To že tisočletja v vseh verskih in humanističnih izročilih priznано zlato pravilo vzajemnosti zahteva medsebojno odgovornost, solidarnost, pravičnost, strpnost in spoštovanje vseh vpletenih. Take drže in vrline predstavljajo temeljni steber globalnega gospodarskega etosa. Poštenost v tekmovanju in sodelovanje za medsebojno korist sta osnovni načeli postopoma razvijajočega svetovnega gospodarstva, ki je v skladu z zlatim pravilom.

II. Temeljne vrednote za svetovno gospodarsko dejavnost

Osnovne vrednote za svetovno gospodarsko dejavnost razvijajo temeljno načelo človeškosti in dajejo konkretna priporočila za odločanje, ravnanje in splošno vedenje v praktičnem gospodarskem življenju.

Temeljne vrednote: Nenasilje in spoštovanje življenja

Etični referenčni okvir: Biti resnično človeški v duhu velikih verskih in etičnih izročil pomeni biti sočuten in pripravljen pomagati tako v zasebnem kot v javnem življenju. Vsak človek, vsak narod, vsaka rasa in vsaka veroizpoved naj bodo strpni, naj spoštujejo in celo cenijo druge. Manjšine, ne glede na to, ali so rasne, etične ali verske, potrebujejo zaščito in podporo večine.

5. člen

Vsi ljudje smo dolžni spoštovati pravico do življenja in njegovega razvoja. Spoštovanje človekovega življenja je še posebej plemenita dobrina. Zato moramo zavrniti vsako obliko nasilja ali prisile kot sredstva za doseg gospodarskih ciljev. Suženjsko, prisilno in otroško delo, telesno kaznovanje in druge oblike kršenja mednarodno priznanih norm delovnega prava moramo zatreti in odpraviti. Vsi predstavniki gospodarstva morajo v prvi vrsti zagotoviti zaščito človekovih pravic v svojih lastnih organizacijah. Hkrati si morajo prizadevati, kolikor je v njihovi moči, da ne prispevajo h kršitvi človekovih pravic svojih poslovnih partnerjev ali drugih udeleženih. S tovrstnimi kršitvami nikakor ne smejo kovati dobička.

Ukiniti je treba slabe delovne pogoje, ki imajo škodljive posledice za zdravlje ljudi. Varnost pri delu in varnost izdelkov v skladu z najsodobnejšimi tehnologijami sta temeljni zahtevi kulture nenasilja in spoštovanja življenja.

6. člen

Trajnostna uporaba naravnega okolja vseh udeleženih v gospodarskem življenju je najvišja vrednostna norma gospodarskega delovanja. Z varčnimi postopki in okolju prijazno tehnologijo je treba kar se da zmanjšati zapravljanje naravnih virov in onesnaževanje okolja. Čisti, trajnostni viri energije (če je mogoče, obnovljivi), čista voda in zrak so osnovni pogoji za življenje. Dostopni morajo biti vsakemu človeku.

Temeljne vrednote: Pravičnost in solidarnost

Etični referenčni okvir: Biti resnično človeški v duhu velikih verskih in etičnih izročil pomeni, da ne zlorabljammo gospodarske in politične moči za brezobziren boj za oblast. Uporabljati ju moramo tako, da služita vsem ljudem. Iskanje lastnih interesov in tekmovalnost se morata podrediti razvoju proizvodne zmogljivosti in blaginji vseh udeležениh. Zato morajo prevladati obojestransko spoštovanje, razumna izravnava interesov, volja za spravljivost in obzirnost.

7. člen

Pravo in pravičnost se vzajemno pogojujeta. Odgovornost, korektnost, preglednost in poštenost so temeljne vrednote gospodarskega življenja, ki naj ga zaznamujeta zvestoba pravu in nedotakljivost. Spoštovanje veljavnega narodnega in mednarodnega prava je dolžnost vseh gospodarstvenikov. Kjer v državi vlada pomanjkanje kakovosti ali uveljavljanja pravnih norm, je ta primanjkljaj treba premostiti z osebno zavezanostjo in samonadzorom, nikakor pa ga ne smemo izkoriščati zaradi lastnih koristi.

8. člen

Iskanje dobička je pogoj za konkurenčnost in obstoj podjetja ter za njegovo socialno in kulturno udejstvovanje. Korupcija pa škodi skupni blaginji, gospodarstvu in ljudem, ker sistematično vodi k napačni porazdelitvi in zapravljanju virov. Pregarjanje in odprava vseh pokvarjenih in nepoštenih praks, kot so na primer podkupovanje in kartelski dogovori, kraja patentov in industrijsko vohunstvo, zahtevata

preventivni trud, ki je dolžnost vseh delujočih v gospodarstvu.

9. člen

Odpravljanje lakote in nevednosti, revščine in neenakosti v vseh deželah sveta je ena glavnih nalog vseh družbenih in gospodarskih sistemov, ki stremijo k enakim možnostim, pravični delitvi in solidarnosti. Samopomoč in zunanja pomoč, podpora in solidarnost, zasebno in javno delovanje sta dve plati iste medalje. Kažeta se v zasebnih in javnih vlaganjih v gospodarsko področje, pa tudi v zasebnih in javnih pobudah za oblikovanje ustanov, ki služijo izobraževanju vseh slojev prebivalstva in izgradnji celovitega sistema socialne varnosti. Temeljni cilj vseh teh prizadevanj je resnično človeški razvoj, ki se usmerja v promoviranje sposobnosti in znanj, ki ljudem omogočajo, da sami odločajo o svojem življenju in dostojno živijo.

Temeljne vrednote: Poštenost in strpnost

Etični referenčni okvir: *Biti resnično človeški v duhu velikih verskih in etičnih izročil pomeni, da ne smemo zamenjati svobode s samovoljo in pluralizma z brezbriznostjo do resnice. V vseh naših odnosih moramo gojiti poštenost in resnicoljubnost namesto nepoštenosti, hinavščine in oportunitizma.*

10. člen

Resnicoljubnost, poštenost in zanesljivost so temeljne vrednote, brez katerih trajnostni gospodarski odnosi, ki

ustvarjajo blaginjo ljudi, ne morejo uspeti. So predpogoj za razvoj zaupanja med ljudmi in pravične tržne konkurence. Na drugi strani pa je treba zaščititi temeljne človekove pravice do zasebnosti ter osebne in poklicne molčečnosti.

11. člen

Raznolikost kulturnih in političnih prepričanj ter različne sposobnosti posameznikov in pristojnosti organizacij predstavljajo možni vir globalnega razcveta. Sodelovanje za skupno korist predpostavlja sprejemanje skupnih vrednot in norm, pripravljenost za učenje od drugega ter spoštovanje in dopuščanje drugačnosti. Razločevanje ljudi zaradi njihovega spola, rase, narodnosti ali vere je nezdržljivo z načeli svetovnega gospodarskega etosa. Dejanj, ki ne spoštujejo ali kršijo pravice drugih, ne smemo dopuščati.

Temeljne vrednote: Medsebojno spoštovanje in partnerstvo

Etični referenčni okvir: *Biti resnično človeški v duhu velikih verskih in etičnih izročil pomeni: namesto patriarhalistične prevlade in poniževanja, ki sta izraz nasilja in ustvarjata protinasilje, potrebujemo medsebojno spoštovanje, partnerstvo in razumevanje. Vsak posameznik ima nedotakljivo dostojanstvo in neodtujljive pravice, pa tudi neizbežno odgovornost za to, kar stori in česar ne stori.*

12. člen

Vzajemno spoštovanje in partnerstvo med vsemi udeleženi, še posebej med moškimi in ženskami, sta hkrati pogoj in rezultat gospodarskega sodelovanja. Temeljita na

spoštovanju, poštenosti in odkritosti do partnerjev, naj bodo to vodilni v podjetjih ali zaposleni, stranke ali drugi nosilci interesov. Spoštovanje in partnerstvo sta nepogrešljiva osnova za prepoznavanje položajev, v katerih nenamerne negativne posledice gospodarskega ravnanja predstavljajo dilemo za vse udeležene strani – dilemo, ki jo je mogoče in jo je treba rešiti z obojestranskim prizadevanjem.

13. člen

Partnerstvo najde svoj izraz tudi v možnosti soudeležbe v gospodarskem življenju, odločitvah in dobičku. Kako je to soudeležbo mogoče uresničiti, je odvisno od različnih kulturnih dejavnikov in zakonodajnih struktur, ki prevladujejo na določenih gospodarskih področjih. Vendar pa je pravica združevanja in odgovornega zavzemanja za svoje in skupne interese minimalni standard, ki ga je povsod treba priznavati.

Zaključek

Vsi sodelujoči v gospodarstvu naj spoštujejo mednarodno veljavne norme ravnanja v gospodarskem življenju, jih ščitijo in po svojih močeh sodelujejo pri njihovem uresničevanju. Njihov temelj so človekove pravice in dolžnosti, ki so jih razglasili Združeni narodi leta 1948. Druge globalne smernice, ki so jih izdale priznane mednarodne ustanove, kot je recimo *Globalni sporazum Združenih narodov, Izjava o temeljnih načelih in pravicah pri delu* Mednarodne delavske organizacije (ILO), *Deklaracija o okolju in razvoju* iz Ria ter

Protikorupcijska konvencija ZN, če omenimo samo nekatere, soglašajo z zahtevami, ki so podane v *Izjavi* za svetovni gospodarski etos.

Prvo podpisani:

A.T. Ariyaratne, ustanovitelj - predsednik, Sarvodaya gibanje,
Sri Lanka

Leonardo Boff, teolog in pisatelj, Brazilija

Michel Camdessus, častni guverner Banke Francije

Walter Fust, CEO, Global Humanitarian Forum

Princ El Hassan bin Talal, Jordanija

Margot Käßmann, deželna škofinja v Hannoveru in
predsednica Sveta evangeličanskih cerkva Nemčije

Georg Kell, izvršni direktor, UN Global Compact Office

Samuel Kobia, generalni sekretar Ekumenkega sveta cerkva

Hans Küng, predsednik ustanove Weltethos

Karl Lehmann, kardinal, škof v Mainzu

Klaus M. Leisinger, CEO, Ustanova Novartis

Peter Maurer, diplomatski odposlanec in stalni zastopnik
Švice pri ZN

Mary Robinson, predsednica Realizing Rights: The Ethical
Globalization Initiative

Jeffrey Sachs, direktor, The Earth Institute, Columbia
University

Juan Somavia, generalni direktor Internationale
Arbeitsorganisation (ILO)

Desmond Tutu, upokojeni nadškof, Nobelov nagrajenec za
mir

Daniel Vasella, CEO, Novartis International

Tu Weiming, profesor filozofije, Univerza Harvard in
Univerza Peking

Patricia Werhane, profesorica gospodarske etike, University
of Virginia, Darden School of Business and DePaul
University

James D. Wolfensohn, bivši predsednik Svetovne banke

Carolyn Woo, dekanja, Mendoza College of Business
University of Notre Dame

Izjavo je pripravila delovna skupina svetovnega etosa:

Prof. dr. Heinz-Dieter Assmann (Univerza Tübingen)

Dr. Wolfram Freudenberg (Skupina Freudenberg)

Prof. dr. Klaus Leisinger (Ustanova Novartis)

Prof. dr. Hermut Kormann (Voith AG)

Prof. dr. Josef Wieland (vodilni pisec, Visoka šola Konstanca)

Prof. h.c. Karl Schlecht (Putzmeister AG)

Za skupino Ustanova svetovni etos:

Prof. dr. Hans Küng (predsednik)

Dr. Stephan Schlenzog (generalni sekretar)

Dr. Günther Gebhardt (znanstveni koordinator)

Prof. dr. Karl-Josef Kuschel (znanstveni svetovalec)

Sprejeto: Sedež Združenih narodov, New York, 6. oktober 2009

Po prevodu Tanje Volk v reviji Vzgoja 2011, 49, str. 15–17.

(Priročnik svetovni etos, IV.3., H. Küng)